

ΤΙ ΖΗΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ

Καθόλου δεν αγανακτώ ω άνδρες Αθηναίοι, γιατί με καταψηφίσατε και με κηρύξατε ένοχο. Πολλοί είναι οι λόγοι γιαυτό. Έπειτα μπορώ να πω κιόλας ότι πως το περίμενα. Εκείνο όμως που με κάνει να απορώ είναι ο αριθμός των ψήφων και από τις δύο μεριές. Γιατί δεν πίστευα ότι θα καταδικαζόμουν με μια τόσο μικρή πλειοψηφία, αλλά με πολύ μεγαλύτερη. Τώρα όμως, όπως φαίνεται, αν τριάντα μόνο ψήφοι είχαν πέσει αλλιώς, θα είχα αθωωθεί. Όσον αφορά την κατηγορία του Μέλητου, νομίζω ότι έχει ήδη αποδειχτεί η αθωότητα μου. Και όχι μόνο έχει αποδειχτεί η αθωότητα μου, αλλά είναι σ' όλους φανερό ότι, αν δεν είχαν παρουσιαστεί για να με κατηγορήσουν ο Άνυτος και ο Λύκων, θα χρώσταγε και χίλιες δραχμές πρόστιμο, επειδή δεν θα έπαιρνε ούτε το ένα πέμπτο των ψήφων.

Προτείνει λοιπόν αυτός ο άνθρωπος να με καταδικάσετε σε θάνατο. Ας είναι. Κι εγώ τι θα σας αντιπροτείνω, άνδρες Αθηναίοι; Προφανώς αυτό που μου αξίζει. Τι είναι λοιπόν αυτό; Τι πρέπει να πάθω, ποια ποινή πρέπει να μου επιβληθεί, επειδή έκρινα ότι πρέπει να παραιτηθώ από την ήσυχη ζωή και να παραμελήσω όλα εκείνα για τα οποία φροντίζουν οι περισσότεροι άνθρωποι, χρήματα, οικονομικά συμφέροντα, στρατηγίες, δημόσιες αγορεύσεις¹, και όλα τα άλλα αξιώματα και τις πολιτικές συμμαχίες και φατρίες; Επειδή πιστεύοντας ότι μπορούσα να κάνω κάτι καλύτερο από το να εξασφαλιστώ ασχολούμενος με τέτοια πράγματα, δεν ασχολήθηκα μ' αυτά—που άμα το έκανα ούτε εσάς ούτε τον εαυτό μου θα ωφελούσα καθόλου—, αλλά πηγαίνοντας σε κάθε ένα από εσάς χωριστά του χάριζα τη μεγαλύτερη, κατά τη γνώμη μου, ευεργεσία; Ερχόμουν κοντά του κι επιχειρούσα να τον πείσω να μη φροντίζει για καμία άλλη υπόθεση του πριν φροντίσει τον εαυτό του, πώς θα γίνει δηλαδή καλύτερος και συνετότερος, ούτε για τις υποθέσεις της πόλης αλλά για την ίδια την πόλη, και για όλα τα άλλα να φροντίζει με αυτόν τον τρόπο.

Τι μου αξίζει, λοιπόν, να πάθω αφού είμαι όπως είμαι; Αν πρέπει ν'αμειφθώ σύμφωνα με ο,τι πρόσφερα, τότε μου αξίζει καλό, ω άνδρες Αθηναίοι. Και τι αξίζει σε φτωχό ευεργέτη, που για να σας δίνει συμβουλές χρειάζεται ησυχία; Δεν είναι δα σπουδαίο πράμα, ω άνδρες Αθηναίοι, για έναν άνθρωπο σαν αυτόν να τρέφεται στο πρυτανείο, αφού το προνόμιο τούτο το χει καθένας από σας, που νίκησε στους Ολυμπιακούς αγώνες, η σε άρμα με δύο η και περισσότερα άλογα. Γιατί αυτός σας κάνει να φαίνεστε ευτυχείς, ενώ εγώ σας κάνω ευτυχείς. Άλλωστε εκείνος δεν έχει

1 Δημόσια αγόρευση, ρητορική

ανάγκη να τον τρέφουν, ενώ εγώ έχω. Εφόσον λοιπόν, πρέπει με δικαιοσύνη να μου αποδώσετε ό,τι μου αξίζει, σας προτείνω τη σίτιση μου στο Πρυτανείο.

ΔΥΣΚΟΛΟ ΝΑ ΔΙΑΨΕΥΣΘΟΥΝ ΟΙ ΣΥΚΟΦΑΝΤΕΣ. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΘΥΤΗΤΑ ΤΟΥ.

Ίσως να νομίζετε ότι αυτά, όπως και τα άλλα περί οίκτου και ικεσιών, τα λέω όλα από αλαζονεία. Όμως δεν είναι αυτό, άνδρες Αθηναίοι, αλλά το εξής: είμαι βέβαιος ότι κανέναν άνθρωπο δεν έχω αδικήσει με τη θέληση μου, ωστόσο δεν μπορώ να σας πείσω γι' αυτό. Ο λόγος είναι ότι μου δόθηκε λίγος χρόνος να σας μιλήσω. Αν ο νόμος όριζε, όπως σε άλλες πόλεις, σε περίπτωση θανάτου, να μην κρατάει η κρίση μόνο μία μέρα αλλά περισσότερες, νομίζω ότι θα είχατε πειστεί.

Τώρα όμως δεν είναι εύκολο σε τόσο λίγο χρόνο να διαλύσει κανείς μεγάλες συκοφαντίες. Όντας βέβαιος ότι δεν έχω αδικήσει κανέναν, δεν πρόκειται φυσικά και να αδικήσω τον εαυτό μου. Δεν πρόκειται να μιλήσω εναντίον του και να πω ότι μου αξίζει να πάθω κάτι κακό προτείνοντας μάλιστα κάποια ποινή. Τι έχω να φοβηθώ; Μην πάθω εκείνο που προτείνει ο Μέλητος και που δεν ξέρω καλά-καλά, όπως είπα, αν είναι καλό ή κακό; Αντ' αυτού να προτιμήσω πράγματα τα οποία ξέρω καλά ότι είναι κακά και να τα προτείνω; Μήπως τη φυλακή; Και τι θα με ωφελούσε να ζω μέσα στη φυλακή όντας δούλος εκείνων που θα ορίζονταν κάθε φορά να με φυλάνε, των Έντεκα; Μήπως χρηματική ποινή, και να βρίσκομαι στη φυλακή μέχρι να τα πληρώσω όλα; Αλλά και πάλι καταλήγουμε στα ίδια που σας έλεγα πριν από λίγο. Δεν έχω χρήματα για να πληρώσω. Μήπως τότε να προτείνω εξορία; Ίσως να δεχόσαστε να με καταδικάσετε σε εξορία. Θα έπρεπε να αγαπάω πάρα πολύ τη ζωή μου, για να είμαι τόσο ασυλλόγιστος ώστε να μην μπορώ να σκεφτώ ότι ενώ εσείς που είσαστε συμπολίτες μου δεν μπορέσατε να υποφέρετε τον τρόπο της ζωής μου και τα λόγια μου, και δυσανασχετήσατε και οργιστήκατε ώστε να ζητάτε τώρα να απαλλαγείτε απ' αυτά, θα υπήρχαν άλλοι που θα μπορούσαν να τα ανεχθούν ευχαρίστως. Συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο, άνδρες Αθηναίοι. Τι ωραία, αλήθεια, θα ήταν η ζωή μου, αν άνθρωπος σ' αυτήν την ηλικία έφευγα από εδώ και ζούσα πηγαίνοντας από πόλη σε πόλη, διωγμένος από παντού! Γιατί ξέρω καλά ότι, όπου κι αν πάω, άμα μιλάω θα με ακούνε οι νέοι όπως με ακούνε και εδώ. Και αν προσπαθήσω να τους απομακρύνω, αυτοί οι ίδιοι θα με διώξουν πείθοντας τους πιο ηλικιωμένους. Κι αν δεν τους απομακρύνω, θα το κάνουν γι' αυτούς οι πατέρες τους και οι συγγενείς τους.

Θα μπορούσε ίσως να μου πει κανείς: «Δεν μπορείς, Σωκράτη, να φύγεις από

εδώ και να ζήσεις ήσυχα σωπαίνοντας;» Αυτό ακριβώς είναι πολύ δύσκολο να το εξηγήσω σε μερικούς από σας. Γιατί αν σας πω ότι αυτό είναι σα να παρακούω τον θεό και για το λόγο αυτόν είναι αδύνατο να ζω ήσυχος, βέβαια δεν θα με πιστέψετε γιατί θα νομίζετε ότι σας ειρωνεύομαι.

Αν πάλι σας πω ότι είναι πολύ μεγάλο αγαθό για τον άνθρωπο το να μιλάει κάθε μέρα για την αρετή και για τα άλλα για τα οποία με ακούτε να συζητάω εξετάζοντας τον εαυτό μου και τους άλλους, και ότι η ζωή χωρίς να τα εξετάζει κανείς αυτά είναι ζωή που δεν αξίζει να τη ζει ο άνθρωπος, τότε φυσικά θα με πιστέψετε ακόμα λιγότερο. Ωστόσο έτσι είναι, όπως σας τα λέω, άνδρες, και να σας πείσω είναι δύσκολο. Εγώ πάντως δεν θεώρησα ποτέ τον εαυτό μου άξιο για οποιαδήποτε ποινή.

Αν είχα βέβαια χρήματα, θα πρότεινα να δώσω ένα χρηματικό ποσό που θα μπορούσα να το πληρώσω. Αυτό δεν θα με έβλαπτε καθόλου. Τώρα όμως δεν έχω. Αν πάντως θέλετε να μου ορίσετε ένα πρόστιμο που θα μπορούσα να το πληρώσω, θα μπορούσα ίσως να σας πληρώσω μια ασημένια μνα. Τόσο λοιπόν προτείνω. Αυτός εδώ ο Πλάτων, άνδρες Αθηναίοι, και ο Κρίτων και ο Κριτόβουλος και ο Απολλόδωρος με προτρέπουν να προτείνω τριάντα μνες, και θα εγγυηθούν αυτοί. Προτείνω λοιπόν αυτό το ποσό². Και εγγυητές για τα χρήματα θα είναι αυτοί οι αξιόπιστοι άνθρωποι.

ΤΟ ΠΙΟ ΔΥΣΚΟΛΟ ΑΠ'ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΓΛΥΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΚΗ ΠΡΑΞΗ

Δεν περιμένατε λίγον καιρό ακόμα, άνδρες Αθηναίοι, θα φορτωθείτε το κακό όνομα και τη μομφή εκείνων που θέλουν να κατηγορήσουν την πόλη πως θανάτωσε τον Σωκράτη, άνδρα σοφό. Γιατί θα πουν ότι είμαι σοφός, ακόμα κι αν δεν είμαι, εκείνοι που θέλουν να σας κακολογήσουν. Αν περιμένατε όμως λίγο καιρό, από μόνο του θα είχε γίνει αυτό. Γιατί βλέπετε την ηλικία μου, ότι βρίσκεται ήδη μακριά από τη ζωή και κοντά στο θάνατο. Δεν απευθύνομαι σε όλους σας, αλλά σ' εκείνους που με καταδίκασαν σε θάνατο.

Στους ίδιους έχω να πω και το εξής. Θα νομίζετε ίσως, άνδρες, ότι καταδικάστηκα επειδή δεν μπόρεσα να σας πω τα λόγια που χρειαζόνταν για να σας πείσω, εφόσον πίστευα ότι πρέπει να πω και να κάνω τα πάντα για να αποφύγω να καταδικαστώ. Κάθε άλλο. Καταδικάστηκα όχι επειδή δεν μπόρεσα να σας πω τα κατάλληλα λόγια, αλλά επειδή δεν μπόρεσα να φανώ θρασύς και αναιδής, και επειδή δεν θέλησα να σας πω πράγματα που θα τα ακούγατε με ευχαρίστηση, να κλαίω και να οδύρομαι, να πράττω και να λέω πολλά άλλα, κατά τη γνώμη μου ανάξια μου, σαν

² Στο σημείο αυτό γίνεται δεύτερη ψηφοφορία. Τώρα οι καταδικαστικές ψήφοι είναι περισσότερες. Και στον Σωκράτη επιβάλλεται η ποινή του θανάτου.

αυτά που συνήθως ακούτε από άλλους.

Αλλά ούτε τότε πίστεψα ότι έπρεπε λόγω του κινδύνου να πράξω κάτι ανάρμοστο για ελεύθερο άνθρωπο, ούτε και τώρα μετανιώνω με τον τρόπο που απολογήθηκα. Προτιμώ να πεθάνω, έχοντας απολογηθεί όπως το έκανα, παρά να ζω αλλιώς. Γιατί ούτε σε δίκη ούτε σε πόλεμο ούτε σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση πρέπει εγώ ή άλλος κανένας να μηχανεύεται πώς, με κάθε μέσο, θα αποφύγει το θάνατο. Γιατί και στις μάχες πολλές φορές γίνεται φανερό ότι μπορεί κανείς να γλυτώσει το θάνατο αφήνοντας τα όπλα του και παρακαλώντας για την ζωή του στους εχθρούς. Υπάρχουν σ' όλες τις επικίνδυνες καταστάσεις, αρκετοί τρόποι, για να ξεφύγει κανείς από το θάνατο, αν έχει το θράσος να πει και να πράξει οτιδήποτε. Δεν είναι λοιπόν κάτι το δύσκολο, άνδρες, το να αποφύγει κανείς το θάνατο, είναι όμως πολύ δυσκολότερο να αποφύγει το κακό. Γιατί το κακό τρέχει γρηγορότερα από το θάνατο. Εμένα τώρα, αργό και γέροντα, με έχει προφτάσει το πιο αργό απ' τα δύο- τους κατήγορους μου όμως, που είναι φοβεροί και γρήγοροι, το χειρότερο, η κακία.

Εγώ πια φεύγω για να υποστώ τη θανατική εκτέλεση που μου επιβάλετε. Εσείς, όμως θα ζήσετε καταδικασμένοι από την αλήθεια γι' αδικία και μοχθηρία. Στην ποινή μας θα δείξουμε σταθερότητα κι' εγώ κι' εσείς. Θαρώ πως τα πράγματα έτσι μπορούσαν να γίνουν, και πως έγιναν.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΡΟΦΗΤΕΥΕΙ ΟΤΙ ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΕΣ ΘΑ ΠΛΗΡΩΣΟΥΝ ΑΚΡΙΒΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΟΥ

Θέλω τώρα να προφητεύσω μπροστά σας τι συνέπειες θα 'χει η καταδικαστική απόφαση σας για μένα. Εδώ που βρίσκουμαι, οι άνθρωποι προφητεύουν, πραγματικά, πιο εύκολα. Δηλαδή στις τελευταίες στιγμές της ζωής τους.

Λοιπόν, ω άνθρωποι που με θανατώσατε, σας λέω πως μόλις πεθάνω θα τιμωρηθείτε πολύ χειρότερα, μα τον Δία, απ' όσο με τιμωρείτε σκοτώνοντας με. Γιατί τώρα με τη πράξη σας αυτή νομίζετε ότι θα απαλλαγείτε από το να δίνετε λόγο για τη ζωή σας. Αλλά ακριβώς το αντίθετο θα συμβεί, όπως εγώ σας τα λέω. Γιατί, πλέον, θα αυξηθούν εκείνοι που θα σας ελέγχουν, τους οποίους εγώ μέχρι τώρα, χωρίς να το καταλαβαίνετε, εμποδίζα. Και όσο πιο νέοι είναι τόσο πιο ενοχλητικοί θα σας γίνονται, κι εσείς πιο πολύ θα αγανακτήσετε. Γιατί αν νομίζετε ότι σκοτώνοντας ανθρώπους θα γλιτώσετε από τις επικρίσεις του τρόπου ζωής σας, δεν σκέφτεστε σωστά. Η μέθοδος αυτή απαλλαγής δεν είναι ούτε πολύ αποτελεσματική ούτε καλή. Εκείνη που είναι και καλύτερη και ευκολότερη είναι να μην εμποδίζετε τους άλλους να σας επικρίνουν,

αλλά να προετοιμάζετε τον εαυτό σας ώστε να γίνει όσο το δυνατόν καλύτερος.

Προλέγοντας αυτά για όσους από σας με καταδικάσατε, σας χαιρετώ. Όσο γι' αυτούς που με αθώωσαν, ευχαρίστως θα μιλούσα μαζί τους γι' ό,τι συνέβη, ενώ οι άρχοντες θα είναι απασχολημένοι και μέχρι να πάω στον τόπο όπου πρέπει να πεθάνω. Γι' αυτό, άνδρες, μείνετε λίγο χρόνο ακόμα μαζί μου. Γιατί τίποτα δεν μας εμποδίζει, όσο είναι δυνατόν, να μιλάμε μεταξύ μας. Θέλω λοιπόν σε σας, που είσαστε φίλοι μου, να εξηγήσω τι σημαίνει αυτό που μου συνέβη.

Σ' εμένα λοιπόν, άνδρες δικαστές—και ονομάζοντας σας δικαστές πολύ σωστά σας ονομάζω έτσι—συνέβη κάτι θαυμαστό. Η συνηθισμένη μου μαντική ικανότητα, του δαιμονίου, άλλοτε εμφανιζόταν πολύ συχνά, και ακόμα και για μικρά πράγματα με εμπόδιζε, αν επρόκειτο να πράξω κάτι που δεν ήταν σωστό. Τώρα όμως μου συνέβη αυτό εδώ που βλέπετε κι εσείς οι ίδιοι, που θα το νόμιζε κανείς το χειρότερο από τα κακά, και τέτοιο θεωρείται.

Εμένα όμως ούτε το πρωί που έφυγα από το σπίτι δεν με εμπόδισε το σημείο του θεού, ούτε όταν ερχόμουν εδώ στο δικαστήριο, ούτε κατά τη διάρκεια της ομιλίας μου για κάτι που επρόκειτο να πω. Ενώ σε άλλες ομιλίες μου πολλές στιγμές με σταμάτησε καθώς μιλούσα. Τώρα όμως, σ' αυτήν την υπόθεση, πουθενά δεν με εμπόδισε, ούτε σε κάποια πράξη ούτε σε κάποιο λόγο. Πού το αποδίδω αυτό; Θα σας πω. Γιατί φαίνεται πως ό,τι μου συνέβη εδώ είναι για μένα καλό και δεν είναι όπως το νομίζουμε όσοι θεωρούμε ότι είναι κακό να πεθάνει κανείς. Και έχω την καλύτερη απόδειξη γι' αυτό: γιατί δεν είναι δυνατόν να μη με είχε εμποδίσει το οικείο αυτό θείο σημείο, αν επρόκειτο να κάνω κάτι που είναι κακό.

Στο κάτω-κάτω, παίρνοντας τον θάνατο για καλό πράγμα, αρχίζουμε να ελπίζουμε σε πολλά. Γιατί το να πεθάνει κανένας, ένα από τα δύο είναι: η ότι χάνεται στην ανυπαρξία ο πεθαμένος και δεν αισθάνεται τίποτα πια. Η, καθώς λένε, γίνεται κάποια μεταβολή, μετοίκηση της ψυχής, από ένα μέρος σε άλλο. Ο θάνατος θα είναι πολύτιμο, πραγματικά, κέρδος κι 'αν ακόμα, νεκρώνονται οι αισθήσεις και μοιάζει έτσι με ύπνο βαθύ, όπου ούτε όνειρα βλέπουμε. Εγώ έχω την αντίληψη πως αν κανένας διαλέξει τις νύχτες όπου κοιμήθηκε βαθεία και δίχως να δει κανένα όνειρο, τις συγκρίνει με τις άλλες νύχτες και μέρες της ζωής του, κι' αν ύστερα σκεφτεί ποιές νύχτες και μέρες έζησε πιο καλά, πιο γλυκά, νομίζω ότι είτε απλός πολίτης είναι είτε τρανός βασιλιάς, θα πει: τις λίγες, ελάχιστες νύχτες που κοιμήθηκε βαριά και δίχως όνειρα.

Ναι, εγώ τον θεωρώ πολύτιμο κέρδος τον θάνατο- αν δεν διαφέρει καθόλου από τον βαρύ χωρίς όνειρα ύπνο. Γιατί ο χρόνος της ζωής μας φαίνεται να κρατάει όσο μια

νύχτα.

Μα κι 'αν ο θάνατος είναι κάτι σαν ταξίδι της ψυχής, από τούτο τον κόσμο σε άλλο, κι' αληθινά, καθώς λένε, βρίσκονται αυτού όλοι οι νεκροί, υπάρχει, ω δικαστές, πιο μεγάλο καλό από τούτο; Γιατί, κατεβαίνοντας κανείς στον Άδη, έχοντας απαλλαγεί απο αυτούς εδώ που ισχυρίζονται ότι είναι δικαστές, θα βρει τους αληθινούς δικαστές που λένε ότι δικάζουν εκεί, τον Μίνωα³ και τον Ραδάμανθυ⁴, τον Αιακό⁵ και τον Τριπτόλεμο⁶ και τους άλλους από τους ημίθεους που υπήρξαν δίκαιοι στη ζωή τους; Θα ήταν μήπως άσχημη αυτή η αναχώρηση; Ή πάλι, και ποιος από σας δεν θα έδινε οτιδήποτε για να βρεθεί με τον Ορφέα, τον Μουσαίο⁷, τον Ησίοδο και τον Όμηρο⁸; Εγώ πάντως πολλές φορές θα ήθελα να πεθάνω αν όλα αυτά αληθεύουν, γιατί, σ' εμένα τουλάχιστον, φαίνεται θαυμαστή η παραμονή σε μέρος που θα μπορούσα να συναντήσω τον Παλαμήδη⁹, τον Αίαντα του Τελαμώννα¹⁰ κι όσους άλλους από τους παλιούς πέθαναν από άδικη κρίση, και να συγκρίνω τα παθήματα μου με τα δικά τους.

Νομίζω πως κάθε άλλο παρά δυσάρεστα θα μου ήταν όλα αυτά . Και μάλιστα, το σπουδαιότερο, να εξετάζω και να ερευνώ, όπως κάνω και για τους εδώ, ποιος α π' αυτούς είναι σοφός και ποιος νομίζει ότι είναι αλλά δεν είναι. Και πόσα δεν θα έδινε κανείς, άνδρες δικαστές, για να μπορέσει να εξετάσει εκείνον που ηγήθηκε της μεγάλης

3 Εννοεί τον γνωστό μυθικό βασιλιά της Κρήτης, γιο του Δία και της Ευρώπης. Τον τοποθετούν χρονικά γύρω στο 1300π.Χ . Είχε σύζυγο την Πασιφάη, από την οποία απέκτησε τον Κατρέα, τον Δευκαλίωνα και τον Ανδρόγεω, που στάθηκε από τους Αθηναίους να σκοτώσει τον Μινώταυρο, αλλά σκοτώθηκε απ' αυτόν. Ο Μίνως τότε αγανάχτησε κατά των Αθηναίων και διέταξε να στέλνουν κάθε χρόνο, η κάθε 3 η 9 χρόνια, επτά νέους κι' επτά νέες για τροφή του Μινώταυρου (γιου της Πασιφάης με μορφή ταύρου, που τον γέννησε μ' ένα εξαιρετικά όμορφο ταύρο, δώρο του Ποσειδώνα). Ο Μίνωας υπήρξε ο πιο μεγάλος κι' ο πιο ισχυρώς βασιλιάς της εποχής του.

4 Μυθικός γιος του Δία και της Ευρώπης, ένας από τους κριτές του Άδη, (Οι άλλοι δύο ήταν ο αδελφός του Μίνωας κι ο Αιακός

5 Γιος του Δία και της Αίγινας, κόρης του ποταμού Ασωπού. Επειδή βρίσκονταν μόνος στο νησί Αίγινα, ο Δίας έκανε τα μερμήγκια ανθρώπους (τους "Μυρμιδόνες"). Τον θεωρούσαν για τον ευσεβέστερο Έλληνα. Έτσι και η προσευχή του έσωσε την Ελλάδα από ξηρασίες. Πολλοί θρύλοι έχουν πλεχτεί γύρω του. Ένας απ' αυτούς λέει πως πρώτος ο Αίακος ανακάλυψε το ασήμι. Μετά το θάνατο του Αιακός έγινε δικαστής στον Άδη.

6 Ένας από τους θεούς της Ελευσίνας, που διδάχτηκε από τη θέα Δήμητρα (προσωποποίηση της γης και των παραγωγικών δυνάμεων της φύσεως) την καλλιέργεια της γης και τη σπορά των σιτηρών. Η παράδοσή λέει πως τη διδασκαλία εκείνη ο Τριπτόλεμος τη μετέδωσε σ' ολόκληρο τον κόσμο, κάνοντάς τον γύρο του πάνω σε άρμα και μοιράζοντας σπόρους σιταριού.

7 Περίφημος επικός ποιητής. Έζησε η στο τέλος του ΣΤ' η στις αρχές του Ε' αιώνα π.Χ. Είναι ο συγγραφέας του γνωστότατου ερωτικού "επυλλίου" (τι κωμικό υποκοριστικό του έπος: λογάκι, τραγουδάκι, ποιηματάκι) Ηρω και Λεάνδρος (Στο πρωτότυπο είναι : Τα καθ' Ηρω και Λεάνδρον)

8 Για τον Όμηρο μπορούμε στο σημείο αυτό να προσθέσουμε : Ότι θεωρείται ο μεγαλύτερος επικός ποιητής του κόσμου. Πληροφορίες θετικές δεν υπάρχουν για την καταγωγή, το βίο και για την ακριβή εποχή του, παρά μύθοι και παραδόσεις μονάχα. Λέν' ότι ήταν τυφλός ραψωδός που τριγυρνούσε στις ελληνικές χώρες και τραγουδούσε τα έπη του. Το πιθανότερο είναι ότι γεννήθηκε στη Χίο η τη Σμύρνη. Ο μεγάλος Γερμανός φιλόλογος Βόλφ (τέλος ΙΗ' αιώνα μ.Χ.) υποστήριξε πως ο ποιητής των ομηρικών επών δεν είναι ένα πρόσωπο, αλλά ότι τα έπη αυτά αποτελούν συρραφή πολλών ραψωδιών διάφορων εποχών, που σιγά-σιγά δημιούργησαν ενιαίο ποίημα. Έτσι γεννήθηκε το ομηρικό ζήτημα, που ως σήμερα έμεινε άλτο γιατί οι σχετικές γνώμες δε συμφωνούν

9 Ένας από τους αρχηγούς που έλαβαν μέρος στην εκστρατεία εναντίον της Τροίας. Οι σοφές συμβουλές του συχνά έσωσαν τους Αχαιούς από κάθε λογής κινδύνους. Μα η σοφία του προκάλεσε τον φθόνο του Οδυσσέα, που, ξεγελώντας και τον Αγαμέμνονα, πέτυχε τη θανατική του καταδίκη. Ο Παλαμήδης θεωρείται ως εφευρέτης των αριθμών, των μέτρων, των σταθμών και της διαιρέσεως του χρόνου σε ώρες, μέρες και μήνες.

10 Μυθολογικός γιος του Αιακού και πατέρας του ομηρικού Αίαντα, που βασίλεψε στη Σαλαμίνα

στρατιάς της Τροίας¹¹ ή τον Οδυσσέα ή τον Σίσυφο¹²—ή και χιλιάδες άλλους που θα μπορούσε να αναφέρει κανείς, άνδρες και γυναίκες—να μιλάει μ' αυτούς και να βρίσκεται μαζί τους και να τους εξετάζει; Δεν θα ήταν όλα αυτά ανείπωτη ευτυχία; Πάντως, για τέτοιες αιτίες, όσοι βρίσκονται εκεί δεν θανατώνουν. Εκείνοι, είναι και για πολλά άλλα πιο ευτυχισμένοι απ' τους εδώ, για το λόγο ακόμα ότι τον υπόλοιπο χρόνο μένουν αθάνατοι, αν φυσικά όσα λέγονται είναι αλήθεια. Αλλά κι εσείς πρέπει, άνδρες δικαστές, να σκέφτεστε με ελπίδα τον θάνατο και να καταλάβετε ότι η αλήθεια είναι μόνο μία: ότι δεν υπάρχει για τον καλόν άνθρωπο κανένα κακό, ούτε όταν ζει ούτε όταν πεθάνει, και ότι δεν αμελούν οι θεοί να φροντίζουν για τις υποθέσεις του. Και ούτε τα δικά μου τώρα συνέβησαν από μόνα τους, αλλά μου είναι φανερό ότι για μένα πια το να πεθάνω και το να απαλλαγώ από τα πράγματα αυτά είναι το καλύτερο. Γι' αυτό και το σημείο του θεού δεν με απέτρεψε καθόλου, και εγώ σ' εκείνους που με καταδίκασαν και στους κατηγορούς μου δεν κρατάω καμιά κακία. Παρ' όλο που δεν με καταδίκασαν και δεν με κατηγορήσαν μ' αυτήν τη σκέψη, αλλά επειδή πίστευαν ότι έτσι θα με έβλαπταν. Για το λόγο αυτό είναι αξιοκατάκριτοι.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ ΣΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΕΣ ΠΟΥ ΤΟΝ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΑΝ

Απ' εκείνους ένα μόνο ζητώ: τους γιους μου, όταν γίνουν έφηβοι, να τους τιμωρήσετε, άνδρες, στεναχωρώντας τους μ' εκείνα που σας στεναχώρησα κι εγώ, αν σας φανούν ότι νοιάζονται πιο πολύ για τα χρήματα ή για κάποιο άλλο πράγμα απ' ό,τι για την αρετή. Και αν νομίζουν ότι είναι κάτι ενώ δεν είναι, να τους επικρίνετε, όπως κι εγώ εσάς, που δεν φροντίζουν για εκείνα που πρέπει και που νομίζουν ότι είναι κάτι ενώ δεν αξίζουν τίποτα. Έτσι να πράξετε, κι ότι πάθω εγώ και οι γιοί μου από εσάς θα το έχω πάθει δίκαια.

Αλλά τώρα πια είναι ώρα να φύγουμε, εγώ για να πεθάνω, κι εσείς για να ζήσετε. Ποιοι από μας πηγαίνουν σε καλύτερο πράγμα, είναι άγνωστο σε όλους εκτός από τον θεό.

11 Εννοεί τον Αγαμέμνων

12 Μυθολογικός ήρωας, που βασίλεψε στην Κόρινθο. Έκτισε γύρω από τον ισθμό τείχη κι' επαιρνέ από τους διαβάτες “διόδια” (φόρο για το πέρασμά τους). Γι' αυτο καταδικάστηκε στον Άδη να κυλά ακατάπαυστα ένα βράχο πάνω στον ανήφορο υψηλού όρους.